

VRAAG 6

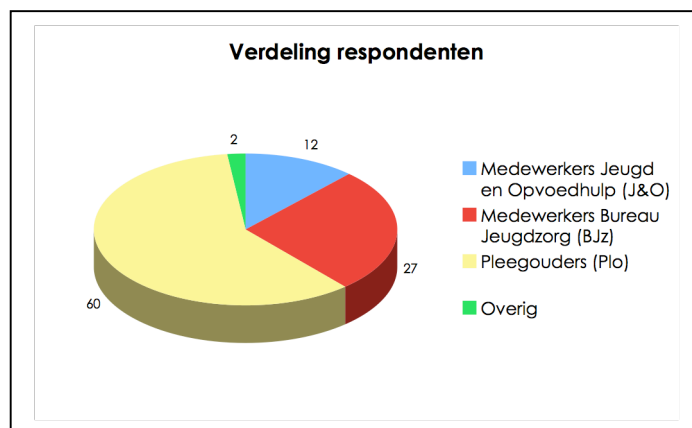
RESULTATEN

DATUM: 8 sept 2010

info@pleegzorgpanel.nl

Vraag 6: taken en verantwoordelijkheden van de gezinsvoogd

In januari en februari 2010 hebben 77 leden van het Landelijk Pleegzorg Panel vraag nr. 6 over de taken van de gezinsvoogd beantwoord. Het aantal gezinsvoogden die de vraag hadden beantwoord was te laag om een representatief beeld te geven van de mening en ervaringen van gezinsvoogden. Daarom hebben we een extra vragenlijst toegestuurd aan de Bureaus Jeugdzorg in Nederland en de belangenbehartiger van medewerkers van BJz, de BMJ. Hierop hebben wij 24 reacties mogen ontvangen welke in dit totaaloverzicht zijn verwerkt.

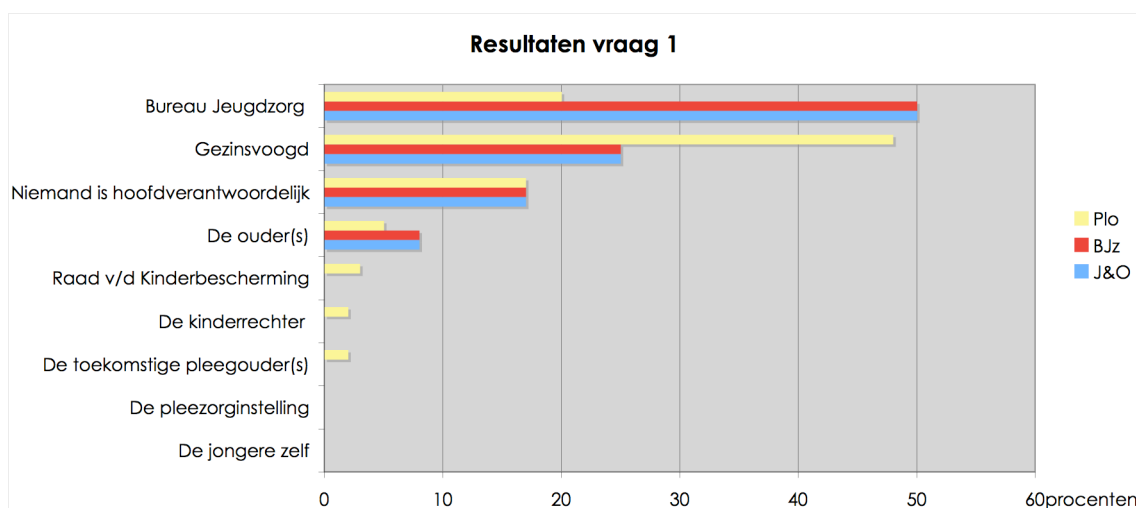
Conclusies in het kort

- Er bestaan grote verschillen in zienswijze ten aanzien van de taken en de werkwijze van de gezinsvoogd. Deze verschillen bestaan tussen de verschillende groepen betrokkenen maar ook tussen gezinsvoogden onderling.
- Er bestaat verschil van mening over wie in het geval van een (voorlopige) ondertoezichtstelling hoofverantwoordelijk is voor de ontwikkeling van de jongere. Pleegouders vinden vaker de gezinsvoogd persoonlijk hoofverantwoordelijk waar gezinsvoogden en medewerkers van J&O Bureau Jeugdzorg als organisatie zien als hoofverantwoordelijke.
- Er blijken veel verschillende ideeën te bestaan m.b.t. de leeftijd waarop een jongere bij zijn eigen hulpverleningsproces moet worden betrokken en wanneer hij medeverantwoordelijkheid kan dragen over zijn eigen ontwikkeling. In de wet op de jeugdzorg wordt hiervoor niets geregeld.
- Tussen gezinsvoogden bestaat er een zeer grote diversiteit m.b.t. de wijze waarop lange termijn doelen een plaats krijgen in het hulpverleningsproces aan kinderen die uit huis geplaatst zijn/worden.

Vraag 6 ging uit van de volgende casus:

Bureau Jeugdzorg krijgt een ondubbelzinnig signaal dat er m.b.t. de ontwikkeling en veiligheid van een jongere (leeftijd:13 jaar) iets niet in orde is en er wordt via een korte juridische procedure besloten tot een voorlopige onder toezicht stelling (VOTS) met een gedwongen uithuisplaatsing van de jongere. Een instelling voor Jeugd en Opvoedhulp (pleegzorginstelling) wordt gevraagd een pleeggezin te zoeken. Vanwege de uitgesproken VOTS krijgt het gezin een gezinsvoogd toegewezen. De panelleden werd gevraagd zich in te leven in het werk van de gezinsvoogd.

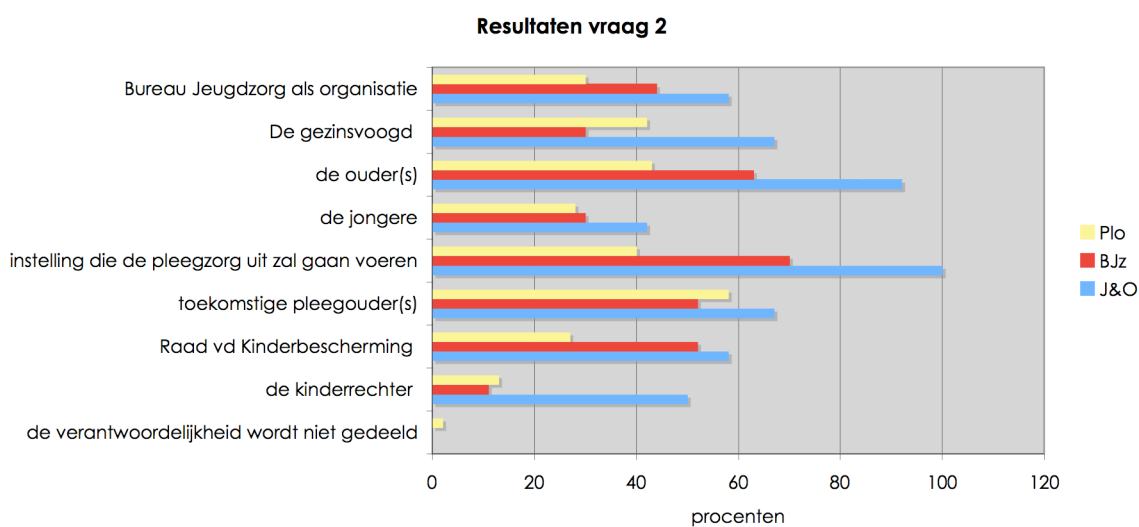
Vraag 1: Wie vindt u hoofdverantwoordelijk voor het veilig stellen van de ontwikkeling van het kind. (Er was één antwoord mogelijk)

Enkele opvallende zaken:

- Er is geen eenduidigheid onder de respondenten over wie hoofdverantwoordelijk is voor de ontwikkeling van de jongere nadat er een VOTS is uitgesproken. 17% geeft aan dat niemand meer hoofdverantwoordelijke is.
- Een duidelijke meerderheid ziet Bureau Jeugdzorg of diens medewerker als hoofdverantwoordelijk voor het veilig stellen van de ontwikkeling van het kind en niet langer de ouders.
- Een minderheid van de respondenten geeft aan dat ondanks de VOTS de ouders verantwoordelijk blijven (± 8%).
- Over de vraag of de hoofdverantwoordelijkheid bij Bureau Jeugdzorg als organisatie ligt of bij de persoon van de gezinsvoogd is men duidelijk verdeeld. Door medewerkers van BJz en J&O wordt in meerderheid aangegeven dat de verantwoordelijkheid bij de organisatie ligt. Pleegouders zien dat vaak anders. Zij vinden veelal dat de gezinsvoogd persoonlijk verantwoordelijk is.

Vraag 2: Met wie wordt de verantwoordelijkheid voor het veilig stellen van de ontwikkeling van het kind gedeeld? (Bij deze vraag kon men meerdere antwoorden geven.)

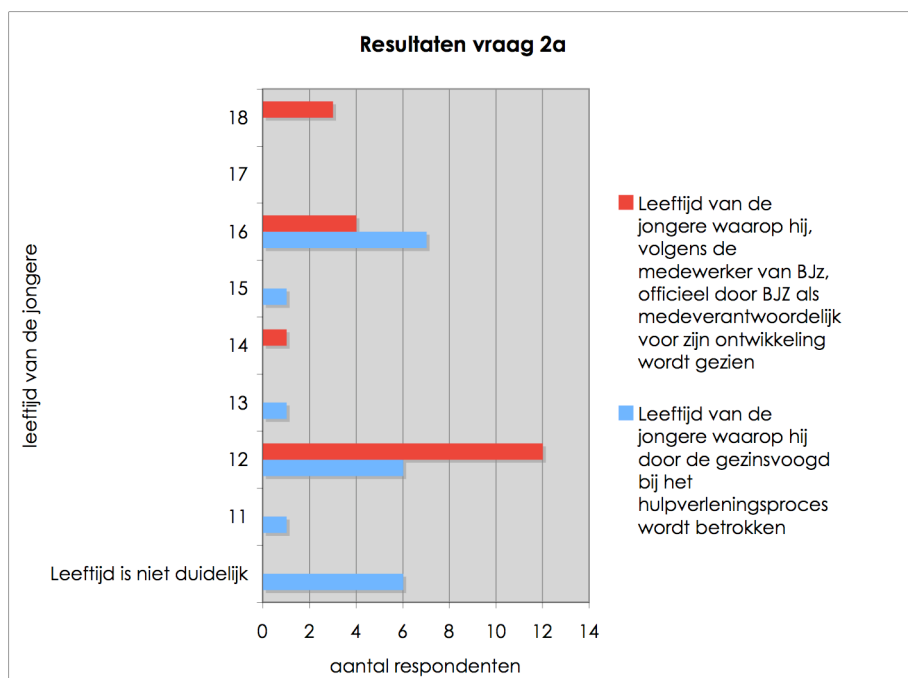

Enkele opvallende zaken:

- Goed nieuws voor Bureau Jeugdzorg: bijna iedereen vindt dat de verantwoordelijkheid door vele partijen gedragen dient te worden, ouders en Jeugd en Opvoedhulp voorop. Zowel pleegouders als pleegzorgwerkers zien voor zichzelf een duidelijke rol weggelegd om de gezinsvoogd te steunen om met elkaar de verantwoordelijkheid op te pakken voor het veilig stellen van de ontwikkeling van de jongere.
- Het valt op dat de jongere zelf, hoewel 13 jaar oud, duidelijk minder vaak wordt genoemd. Hij wordt blijkbaar door veel respondenten nog niet gezien als iemand die medeverantwoordelijk is voor zijn eigen ontwikkeling.

Om deze laatste conclusie te toetsen is aan de medewerkers van Bureau Jeugdzorg een extra vraag voorgelegd:

Vraag 2a: Vanaf welke leeftijd ziet u persoonlijk de jongere als medeverantwoordelijk voor zijn eigen ontwikkeling en vanaf welke leeftijd ziet Bureau Jeugdzorg de jongere officieel als medeverantwoordelijk voor zijn eigen ontwikkeling?

Er is een groot verschil in visie tussen de respondenten als het gaat over het betrekken van een dertienjarige jongere bij het hulpverleningsproces en er is een duidelijk verschil van mening vanaf welke leeftijd de jongere officieel medeverantwoordelijk is voor zijn eigen ontwikkeling. Meerderen (6 van 24) geven aan dat een vaste leeftijd niet te noemen is. Citaat: *"Het is een glijdende schaal van toenemende verantwoordelijkheid, die zeker bij de laatste groepen van de basisschool zou mogen starten"*.

In de wet wordt de medeverantwoordelijkheid van de jongere of het moment dat de jongere op een constructieve manier betrokken dient te worden niet geregeld. Wel wordt geregeld welke rechten er zijn m.b.t. toezenden van beschikkingen en afschriften van hulpverleningsplannen. Ook wordt geregeld vanaf welke leeftijd jongeren een verzoek tot vernietiging van gegevens kunnen doen. In al deze gevallen geldt de leeftijd van 12 jaar als ondergrens mits de jongere *"in staat kan worden geacht tot een redelijke waardering van zijn belangen ter zake"*. Naar de letter van de wet zijn jongeren vanaf 18 jaar verantwoordelijk voor hun eigen ontwikkeling. Dit valt samen met het einde van hun recht op jeugdzorg.

Ten aanzien van het betrekken van jongeren wordt door de medewerkers van Bureau Jeugdzorg onderscheid gemaakt tussen 'mee mogen praten' en 'verantwoordelijk zijn'. Er zijn verschillende gedachten over wat de wet voorschrijft betreffende de leeftijd waarop een jeugdige (mede)verantwoordelijkheid gaat dragen over zijn hulpverleningsproces.

De respondenten houden er evenzoveel verschillende visies op na over welke leeftijd zijzelf het meest adequaat achten voor het betrekken van de jongere, 12 en 16 jaar worden het meest genoemd. De grootste groep (14 van 27) meent dat de wet de leeftijd van 12 jaar aangeeft waarop de jeugdige zijn mening mag geven en dat hij actief betrokken moet worden bij het hulpverleningsproces. Drie respondenten zeggen, correct, dat de tiener vanaf 18 jaar pas de wettelijke verantwoordelijkheid krijgt.

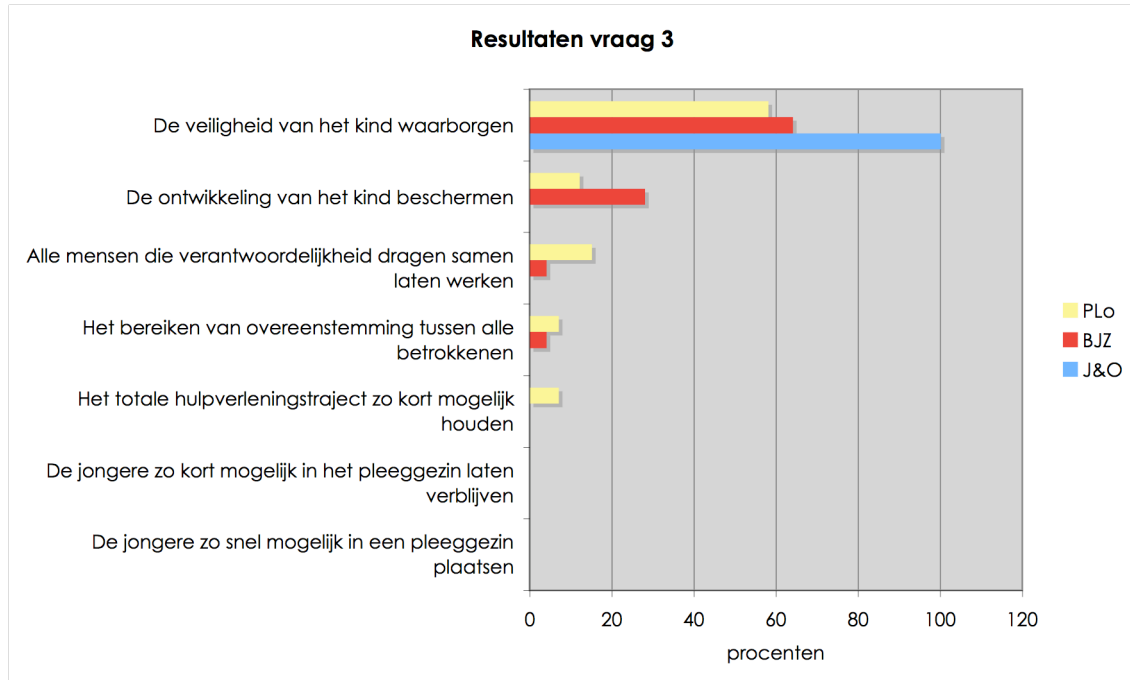
Enkele citaten op de vraag: Vanaf welke leeftijd ziet u persoonlijk de jongere als medeverantwoordelijk voor zijn eigen ontwikkeling?

- Vanaf ongeveer 16 jaar. Daarvoor begint dat al natuurlijk, langzaam, als groei naar volwassenheid. Welke eisen je kunt stellen heeft natuurlijk ook met omstandigheden en ontwikkelingsniveau te maken.
- Bij normaalbegaafde kinderen vanaf 13/14 jr. wanneer ze zelf duidelijk en reëel kunnen nadenken wanneer dit uit gesprekken naar voren komt.
- Officieel vanaf 18 jaar, maar vanaf 16 jaar vind ik dat jongeren kunnen begrijpen wat goed is voor hun ontwikkeling en daarom medeverantwoordelijkheid kunnen hebben. E.e.a. afhankelijk van hun cognitieve mogelijkheden
- 12 jaar. In deze leeftijdsfase kan het kind door de biologische processen die inmiddels hebben plaatsgevonden, beter naar zichzelf kijken en keuzes maken.
- Vanaf 0 jaar. Als het een cliënt is, is het belangrijk ook te zien hoe het met de cliënt gaat

Vervolg Casus:

De ouders zijn het niet eens met de voorgenomen uithuisplaatsing en laten u dit nadrukkelijk en met steekhoudende argumenten weten.

Vraag 3: Wat ziet u als uw belangrijkste doel binnen deze casus?

Het is duidelijk dat men de veiligheid van het kind in een situatie als deze als belangrijkste doel van de gezinsvoogd ziet. Dit is het doel dat op **korte termijn** gerealiseerd kan worden d.m.v. de pleegzorgplaatsing. Er zijn duidelijk minder respondenten die als belangrijkste doel in dit stadium al kiezen voor de lange termijndoelen, zoals ontwikkeling van het kind of samenwerking tussen betrokkenen.

Extra vraag voor medewerkers van Bureau Jeugdzorg: Wanneer gaat een gezinsvoogd binnen een casus zoals in deze vraag beschreven werken aan de lange termijn doelen?

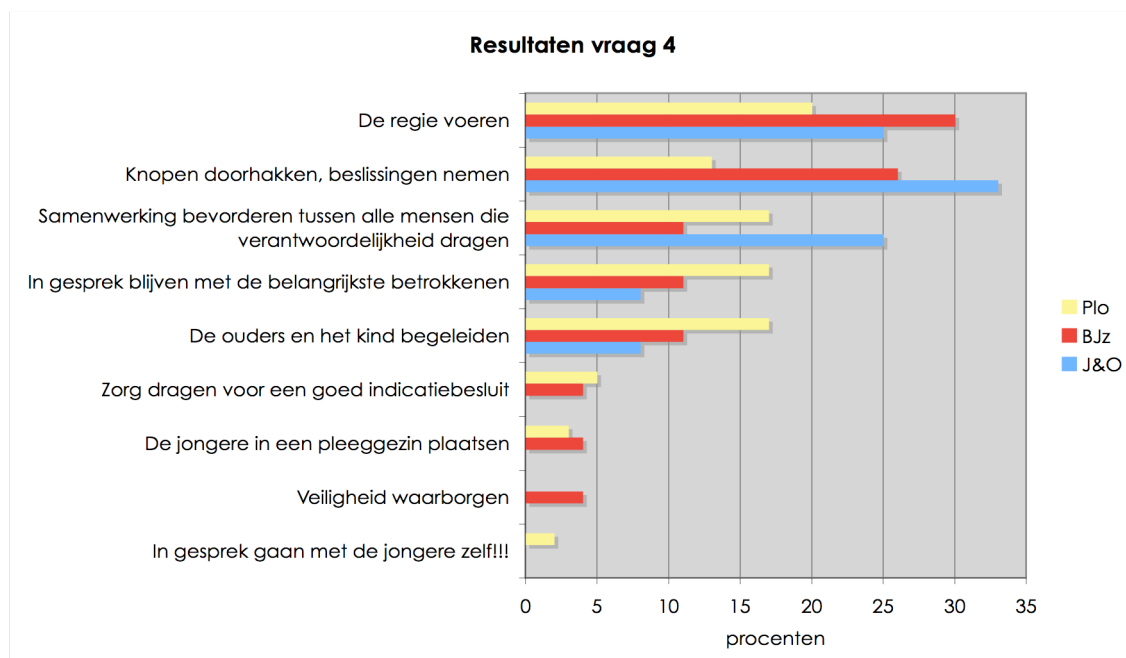
De antwoorden zijn verkort in onderstaande tabel weergegeven.

Antwoord	Meteen	Zo spoedig mogelijk	Na 3 weken	Binnen 6 weken	Na 3 maanden	Binnen 6 maanden	Anders
Aantal	7	4	2	1	4	2	3

De antwoorden zijn zeer divers maar kunnen grofweg in twee categorieën worden onderscheiden. Een deel van de gezinsvoogden gaat direct aan de slag met de doelen voor de langere termijn of in ieder geval zodra het kind veilig is. Zij nemen hierin zelf het initiatief. Anderen stellen zich meer afhankelijk op van derden en wachten tot er duidelijkheid is voordat plannen gemaakt worden voor de lange termijn. Dit kan variëren van enkele weken of maanden tot een

niet nader te bepalen periode. Zeven respondenten maken geen verschil tussen korte en lange termijn doelen: Ze moeten beiden meteen belicht worden. Vier respondenten vinden dat direct na het veiligstellen van de jeugdige de lange termijn doelen beschreven moeten worden. Verschillende respondenten laten het afhangen van derden: van een rechterlijke uitspraak, van het moment waarop de analyse van de situatie wordt beschreven in een hulpplan, van de uitslag van het Raadsonderzoek of van het moment dat er helderheid is over het perspectief of het moment dat er een plek is gevonden, wat in de praktijk lang kan duren. In de praktijk worden de lange termijn doelen dus in veel gevallen langere tijd blanco gelaten terwijl het leven van het kind zonder helderheid voor de langere termijn gewoon verder gaat.

Vraag 4: Wat ziet u, als gezinsvoogd, als uw belangrijkste taak in dit stadium van de voorbereidingen voor de op handen zijnde uithuisplaatsing?

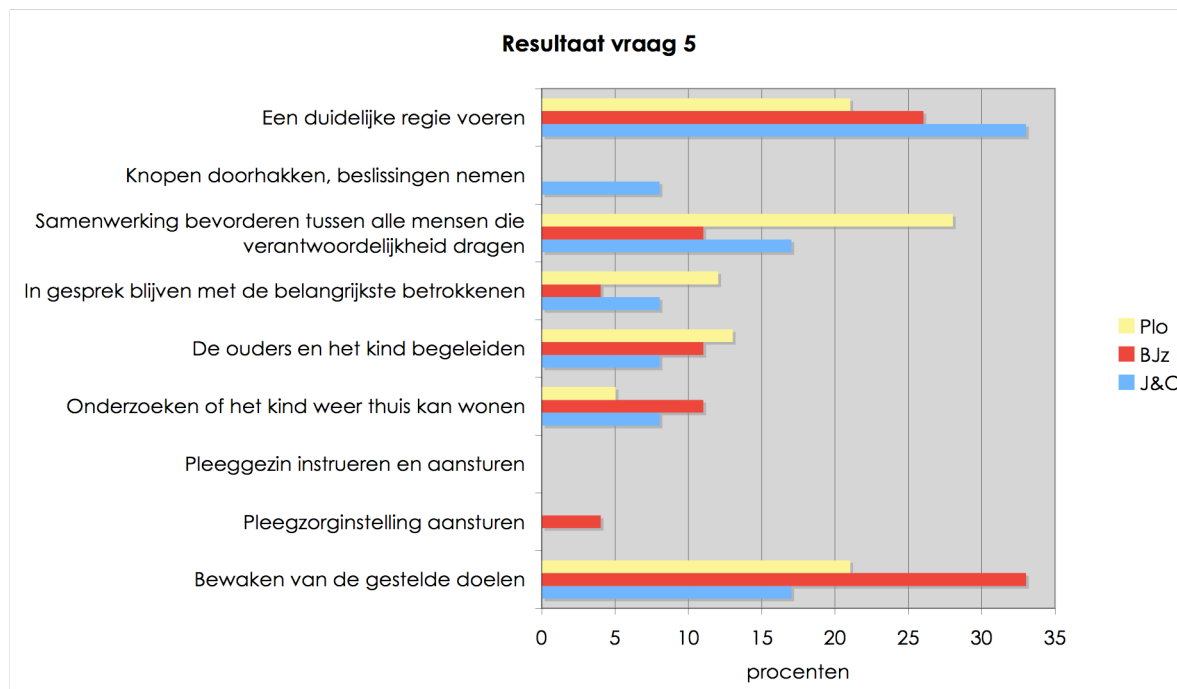
Enkele opvallende zaken:

- De diagram laat het grootste verschil zien bij de taak “knopen doorhakken”. Pleegouders zijn hierin terughoudend in vergelijking met J&O. Zij kiezen vaker voor “in gesprek blijven” en “ouders en kind begeleiden”.
- De diversiteit van de antwoorden maakt duidelijk dat de respondenten niet één van de taken van een gezinsvoogd als duidelijk het meest belangrijk zien in de genoemde situatie. Een gezinsvoogd heeft naar het oordeel van de respondenten blijkbaar meerdere “belangrijkste” taken.
- Opvallend is dat het verzorgen van een indicatiebesluit bijna niet wordt genoemd terwijl dit wel de onderlegger is voor het hulpverleningstraject.

Voortgang Casus:

**De plaatsing van de jongere in een pleeggezin heeft inmiddels plaatsgevonden.
De jongere woont nu enkele weken in het pleeggezin.**

Vraag 5: Wat betekent de plaatsing van de jongere in een pleeggezin voor uw rol als gezinsvoogd in het hulpverleningsproces? Wat ziet u nu als uw belangrijkste taak?

Nu het kind in een pleeggezin is geplaatst, worden er door de respondenten voor een deel andere "belangrijkste" taken aangewezen. "Knopen doorhakken" is niet langer erg belangrijk. Daarvoor in de plaats komt "bewaken van de gestelde doelen". "Regie voeren" wordt nog steeds door alle respondenten als een zeer belangrijke taak gezien na de plaatsing. Het totaalbeeld is gemêleerder dan bij vraag 4. De meningen over wat de hoofdtak van de gezinsvoogd is, lopen na de plaatsing duidelijk meer uiteen. Het meest in het oog springt een groot verschil met betrekking tot het "bewaken van gestelde doelen". Het percentage medewerkers van BJz dat hiervoor kiest is bijna twee keer groter dan het percentage pleegouders en medewerkers J&O dat hiervoor kiest. Verder valt het aantal pleegouders op dat "bevorderen van de samenwerking" als belangrijkste taak kiest. Dit was voor de plaatsing 17% en na de plaatsing 28%. Een reden voor deze stijging kunnen we naar aanleiding van de antwoorden niet geven.

In een aparte vraag aan de medewerkers van Bureau Jeugdzorg werd expliciet gevraagd in hoeverre het bevorderen van de onderlinge samenwerking na de uithuisplaatsing een taak is die wordt overgenomen door de pleegzorgwerker.

De antwoorden kunnen als volgt in een schema worden geplaatst:

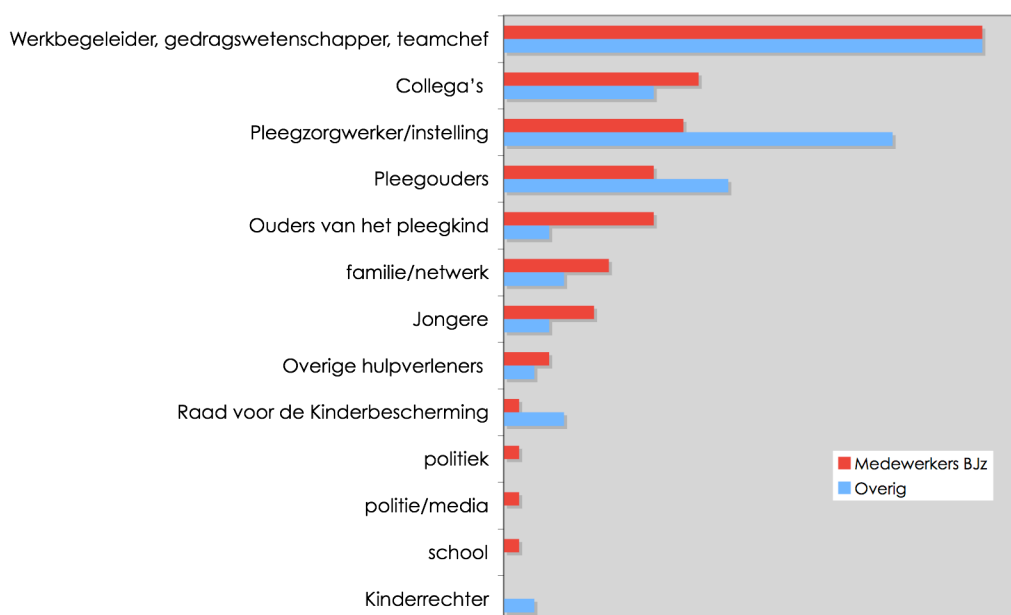
Antwoord	Aantal medewerkers die dit zeggen
De taak wordt niet overgenomen.	15
De taak wordt deels overgenomen. De gezinsvoogd blijft (mede)verantwoordelijk.	4
Of de taak wordt overgenomen is afhankelijk van factoren (Bijv: taakopvatting van pleegzorgwerker, afspraken, regio)	10

Ook hier blijkt een groot verschil te bestaan in de beeldvorming over de taken van de gezinsvoogd. In z'n algemeenheid lijken de extra bevroegde medewerkers van Bureau Jeugdzorg zich ook na de uithuisplaatsing verantwoordelijk te blijven voelen voor het bevorderen van de samenwerking en wordt deze taak niet automatisch gedelegeerd. De redenen en uitleg die gegeven worden zijn zeer divers. Er is vooral een groot verschil tussen diegenen die afgaan op de houding van anderen en mogelijkheden van het systeem en diegenen die het heft in eigen hand wensen te houden. Zij gaan er daarbij van uit dat de pleegzorgwerker er vooral is voor het pleeggezin en dat zij als enige contact onderhouden met alle betrokkenen.

Vraag 6: Wat en/of wie zou u kunnen helpen om de taak als gezinsvoogd, zo goed mogelijk uit te kunnen voeren?

Nagenoeg alle respondenten gaven aan dat één of meerdere betrokken personen, in allerlei samenstellingen en op vele verschillende manieren een bijdrage kunnen leveren om de taak als gezinsvoogd zo goed mogelijk uit te kunnen voeren. In de grafiek staat de vergelijking weergegeven tussen de medewerkers van Bureau Jeugdzorg en de overige respondenten (pleegouders en medewerkers Jeugd en Opvoedhulp).

Resultaat vraag 6

De genoemde partijen noemen veelal dezelfde personen als gewenste ondersteuners. Opvallend is dat vooral gedacht wordt aan 'collegiale' steun van bijv. werkbegeleiders, gedragswetenschappers en collega's. Grote verschillen zijn er op de volgende gebieden:

- De medewerkers van Bureau Jeugdzorg noemen veel minder vaak pleegzorgwerker/instelling als ondersteuner dan de 'overigen'.
- De medewerkers Bureau Jeugdzorg geven vaker aan dat ouders, jongeren en netwerken kunnen helpen bij hun taak. De ondersteuning van ouders en pleegouders is voor medewerkers van Bureau Jeugdzorg even belangrijk.

Er zijn naast personen ook verschillende thema's te onderscheiden als het gaat over **wat** kan helpen om de taak als gezinsvoogd, zo goed mogelijk uit te kunnen voeren. Er wordt veelvuldig verwezen naar zorgvuldigheid in het proces en goede samenwerking tussen betrokkenen. De ondersteuning dient voldoende te zijn en ook kennis en tijd zijn belangrijke factoren voor succes.

Conclusies

- Er bestaan grote verschillen in zienswijze ten aanzien van de taken en de werkwijze van de gezinsvoogd. Deze verschillen bestaan tussen de verschillende groepen betrokkenen maar ook tussen gezinsvoogden onderling. Het beroep van gezinsvoogd lijkt op veel terreinen vrij in te vullen, zowel wat betreft taakstelling als werkwijze.
- Er bestaat verschil van mening over wie in het geval van een (voorlopige) onder toezicht stelling hoofdverantwoordelijk is voor de ontwikkeling van de jongere. Pleegouders vinden vaker de gezinsvoogd persoonlijk hoofdverantwoordelijk, terwijl gezinsvoogden en medewerkers van J&O het Bureau Jeugdzorg als organisatie zien als hoofdverantwoordelijke. Dit verschil in zienswijze kan in de praktijk grote gevolgen hebben m.b.t. verwachtingen en basishouding t.a.v. personen en organisaties en zorgen voor onduidelijkheden in de afstemming.
- Er blijken veel verschillende ideeën te bestaan mbt de leeftijd waarop een jongere bij zijn eigen hulpverleningsproces moet worden betrokken en wanneer hij medeverantwoordelijkheid kan dragen over zijn eigen ontwikkeling. In de wet op de jeugdzorg wordt hiervoor niets geregeld. In de pleegzorgpraktijk wordt het handelen van de gezinsvoogd daarom gedaan op basis van persoonlijk inzicht. Uit de reacties blijkt dat het handelen van gezinsvoogden op dit punt zeer uiteenlopend kan zijn. Wat voor betrokkenen onduidelijkheid geeft en bij onenigheid grote weerstanden op kan roepen.
- Tussen gezinsvoogden bestaat er een zeer grote diversiteit m.b.t. de wijze waarop lange termijn doelen een plaats krijgen in het hulpverleningsproces aan kinderen die uit huis geplaatst zijn/worden. Deze doelen worden in veel gevallen voor langere tijd blanco gelaten in afwachting van uitspraken van derden.
- Gezinsvoogden zoeken hun steun vooral binnen de eigen organisatie.